

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 5135 від 23.02.2021
(доопрацьований)
Народні депутати України
П. Порошенко та інші

ВИСНОВОК

на проект Закону України

«Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України (щодо кримінальної відповідальності за адміністративне, економічне, військове, політичне, військово-політичне та інше співробітництво з державою-агресором - колабораціонізм)»

Метою законопроекту, як це зазначається у пояснювальній записці до нього, є посилення ефективної протидії колабораціонізму та іншим гібридним загрозам у ході триваючої військової агресії Російської Федерації проти України, посилення захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України.

Для досягнення вказаної мети у законопроекті пропонується: 1) доповнити Кримінальний кодекс України (далі – КК) новою ст. 111-1, у якій встановити кримінальну відповідальність за колабораціонізм, тобто, умисне і добровільне співробітництво громадянина України з державою-агресором або її представниками у будь-якій формі, в інтересах держави-агресора і на шкоду національній безпеці України чи її союзників; 2) передбачити, що досудове розслідування вказаного кримінального правопорушення мають здійснювати слідчі органів безпеки (зміни до ч. 2 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України; далі – КПК); 3) внести зміни до ч. 2 ст. 297-1 КПК, якими встановити можливість здійснення спеціального досудового розслідування щодо кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК.

Законопроект на момент підготовки висновку не включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 02.02.2021 № 1165-ІХ.

За результатами аналізу поданого законопроекту Головне управління вважає за необхідне висловити наступні зауваження та пропозиції.

1. У законопроекті запропоновано встановити кримінальну відповідальність за колабораціонізм, тобто, умисне і добровільне співробітництво громадянина України з державою-агресором або її представниками у будь-якій формі, в інтересах держави-агресора і на шкоду національній безпеці України чи її союзників (ст. 111-1 КК). Однак кримінальна відповідальність за окремі злочинні прояви колабораціонізму наразі вже передбачена у вигляді певних форм державної зради. Зокрема, відповідно до приписів ст. 111 КК державна зрада може виявитися у таких формах: 1) перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту; 2) шпигунство; 3) надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. Так, перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту свідчить про те, що громадянин України надає безпосередню допомогу державі, з якою Україна перебуває у стані війни або збройного конфлікту (наприклад, вступ на службу до військових чи інших формувань ворожої держави, надання допомоги агентам спеціальних служб такої країни тощо). Під шпигунством, як однією з форм державної зради, розуміється передача або збирання з метою передачі громадянином України іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю. У свою чергу, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України полягає у сприянні їх можливим чи дійсним зусиллям заподіяти шкоду національній безпеці України. При цьому, вказані діяння сформульовані законодавцем в узагальненій формі, що дає можливість охопити різноманітні прояви колабораціонізму.

Окрім того, аналіз запропонованих у примітці до ст. 111-1 КК форм колабораціонізму фактично свідчить про намагання суб'єктів права законодавчої ініціативи деталізувати (уточнити) ті прояви державної зради, що сформульовані законодавцем у диспозиції ст. 111 КК. Так, участь у збройному конфлікті на боці держави-агресора, зокрема, для забезпечення підтримки органів, самопроголошених чи створених ворогом, які виконували чи виконують на тимчасово непідконтрольній Україні території функції, властиві органам державної влади чи органам місцевого самоврядування, вступ на посади в органах, самопроголошених чи створених державою-агресором, які виконували чи виконують на тимчасово окупованій території функції, властиві органам державної влади чи органам місцевого самоврядування, якщо такі посади пов'язані з управлінням, прийняттям рішень відповідного органу та/або участю в процесі розробки і ухвалення таких рішень (див. пп. пп. 1, 7 п. 1 примітки до нової ст. 111-1 КК), за наявності підстав слід розцінювати як перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту.

У свою чергу, організація та проведення під контролем держави-агресора виборів, референдумів, опитувань, плебісцитів та інших форм безпосереднього волевиявлення громадян на тимчасово окупованих територіях; організація масових заходів політичного характеру, в рамках співробітництва з державою-агресором, з метою сприяння та надання їй допомоги у здійсненні агресивних дій

проти України, підтримки органів, самопроголошених чи створених державою-агресором, які виконували чи виконують на тимчасово окупованій території функції, властиві органам державної влади чи органам місцевого самоврядування, а також активна участь у таких заходах з метою підтримки цих органів; передача матеріальних та нематеріальних ресурсів регулярним військам держави-агресора, радникам, інструкторам і найманцям, що направлені державою-агресором, а також незаконним формуванням, підпорядкованим органам, самопроголошеним чи створеним державою-агресором, які виконували чи виконують на тимчасово окупованій території функції, властиві органам державної влади чи органам місцевого самоврядування (див. пп. пп. 4, 5, 8 п. 1 примітки до нової ст. 111-1 КК), є не чим іншим, як наданням іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

У зв'язку із вищезазначеним запровадження кримінальної відповідальності за колабораціонізм у запропонованій редакції викликає серйозний сумнів.

2. Звертаємо увагу, що у ч. 4 ст. 111-1 КК пропонується передбачити кримінальну відповідальність за публічні заклики до колабораціонізму, а також виготовлення матеріалів із закликами до колабораціонізму з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів. Водночас, у пп. пп. 2, 6 п. 1 примітки до ст. 111-1 КК серед форм колабораціонізму окремо вказується на публічні заклики, спрямовані на підтримку чи співробітництво з державою-агресором та/або окупаційною владою та/або неодноразове розміщення для загального перегляду у мережі Інтернет закликів до підтримки дій держави-агресора у здійсненні нею агресивних дій, розгортанні збройного конфлікту проти України; закликів до підтримки органів, самопроголошених чи створених державою-агресором, які виконували чи виконують на тимчасово окупованій території функції, властиві органам державної влади чи органам місцевого самоврядування, а також розповсюдження такої інформації в мережі Інтернет з метою забезпечення зазначеної підтримки.

За таких умов відмежувати публічні заклики до колабораціонізму, виготовлення матеріалів із закликами до колабораціонізму з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів в якості самостійного складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК, від ідентичних діянь, сформульованих у законопроекті як окремі форми колабораціонізму (тобто, складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК) буде вкрай складно.

3. У диспозиції ч. 1 ст. 111-1 КК під колабораціонізмом пропонується розуміти умисне і добровільне співробітництво громадянина України з державою-агресором або її представниками у будь-якій формі, в інтересах держави-агресора і на шкоду національній безпеці України чи її союзників. При цьому, суб'єктивна спрямованість вказаного діяння винної особи, зокрема, позначена словосполученням «на шкоду національній безпеці України *чи її союзників*». Однак обґрунтованість пропозиції щодо згадки у понятті

«колабораціонізм» про шкоду національній безпеці *союзників України* викликає сумніви, оскільки родовим об'єктом кримінальних правопорушень, розташованих у розділі I Особливої частини КК, є *національна безпека України*, тобто, захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз (див. п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»).

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: В. Попович, Є. Корнієнко

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ТИХОНЮК СВІТЛАНА АНДРІЙВНА
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000008BF77900E1514902
Дійсний до: 28.05.2022 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 16/03-2021/361506 від 22.11.2021

719315